

Η ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών πόρων είναι ιδιαίτερης σημασίας προϋπόθεση για την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη

Της Δρος κ. **ΕΛ. ΘΕΟΦΙΛΗ**

Γενικά στοιχεία

Η χώρα μας αντιμετωπίζει όντως μία ενδεχόμενη οικολογική ερήμωση. Είναι στη διαδρομή μίας επικείμενης χρόνιας λειψυδρίας.

Η εντατική εκμετάλλευση των υδατικών πόρων, αλλά και η αλόγιστη χρήση λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων και ζιζανιοκτόνων, έχουν προκαλέσει υποβάθμιση της ποιότητας των επιφανειακών, αλλά και των υπόγειων υδατικών πόρων.

Έτσι, έχουμε μία ολοένα επιδεινούμενη ρύπανση, αλκαλίωση και υφαλμύρωση των υδατικών πόρων, ενώ στο μεταξύ εξαντλούνται και τα αποθέματα.

Παράλληλα, βέβαια, πρέπει να ληφθεί υπόψη και η ανομοιομορφη γεωγραφική και χρονική κατανομή των υδατικών πόρων, αλλά και η έντονη γεωμορφολογική και πολύπλοκη γεωλογική μορφή της χώρας. Γιατί με αυτά τα δεδομένα διαμορφώνεται μία ειδικότερα δύσκολη περίπτωση διαχείρισης των υδατικών πόρων.

Η ιδιαίτερη σημασία των υδατικών πόρων για την αύξηση της παραγωγικότητας του αγροτικού τομέα, για την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη και ανασυγκρότηση της υπαίθρου, προσδιορίζεται με σαφήνεια από το Εθνικό Συμβούλιο Αγροτικής Πολιτικής στο σκεπτικό της όγδοης Συνεδρίας του Ιουνίου 2000 με θέμα «Διαχείριση των Υδατικών Πόρων στον Αγροτικό Τομέα».

Αυτός ο προσδιορισμός επιβεβαιώνεται όμως και από το «Ειδικό πρόγραμμα των Υδατικών Πόρων, περιόδου 2000-2001», του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Σύμφωνα με αυτά τα δεδομένα έχει προσδιορισθεί η «Ολοκληρωμένη διαχείριση των Υδατικών Πόρων», που προσεγγίζεται σφαιρικά με πολλές παραμέτρους και αφορά στους υδατικούς πόρους των ορεινών και ημιορεινών όγκων, στα αρδευτικά συστήματα, στον προσδιορισμό των απαιτήσεων σε νερό των καλλιεργειών, στην εξεύρεση νέων πηγών, στην επαναχρησιμοποίηση των επεξεργασμένων αστικών αποβλήτων, στην αξιοποίηση των υφάλμυρων νερών, στον εμπλουτισμό των υδροφόρων στρωμάτων με φράγματα στους χειμάρρους και γεωτρήσεις εισόδου των νερών της επιφάνειας στους υπόγειους ταμειυήρες αλλά και με ακόμα ένα πρόγραμμα ορθολογικής κατανάλωσης και χρήσης.

Η διαχείριση των υδατικών πόρων αναμφίβολα, είναι ένα από τα μεγαλύτερα ζητήματα αυτού του αιώνα, όχι μόνο για τη χώρα μας, αλλά και για ολόκληρη την παγκόσμια κοινωνία.

Η ποιότητα, αλλά και η ποσότητα αυτού του ιδιαίτερα πολύτιμου αγαθού, για την ευημερία της παγκόσμιας κοινωνίας, πρέπει να διαφυλαχθεί, για τις επόμενες γενιές, με θρησκευτική ευλάβεια, κάτω από μία κοινωνική συμφωνία και υψηλής ποιότητας κοινωνική αλληλεγγύη.

Γιατί είναι αυτονόητο, ότι η τοπική αλλά και η εθνική ευημερία δεν μπορεί να διασφαλισθούν χωρίς επαρκή διαθέσιμα νερού, τόσο για τις ανάγκες της πρωτογενούς παραγωγής, όσο και για την υδροδότηση των οικισμών.

Η ευρωπαϊκή πολιτική

Πρόσφατα έχει τεθεί σε ισχύ το νέο κοινοτικό πλαίσιο, του τομέα της πολιτικής των υδάτων.

Το «Ειδικό Πρόγραμμα των Υδατικών Πόρων, 2000-2001», διαμορφώνει πράγματι μία σύγχρονη πολιτική για τους υδατικούς πόρους.

Με την οδηγία 2000/60/Ε.Ε. προσδιορίζονται οι αρχές της περιβαλλοντικής προστασίας, με σκοπό, σύμφωνα με το άρθρο 1:

Πρώτον να προστατεύσει τα υδατικά οικοσυστήματα, να βελτιώσει την κατάστασή τους, αλλά και να αποτρέψει την περαιτέρω επιδείνωση.

Δεύτερον να διασφαλίσει μακροπρόθεσμα την βιώσιμη χρήση του νερού, έτσι, ώστε να προστατευθούν οι διαθέσιμοι υδατικοί πόροι.

Τρίτον να ενισχύσει τους υπόγειους υδατικούς πόρους με έργα εμπλουτισμού με φράγματα στους χειμάρρους, με γεωτρήσεις εισόδου των νερών επιφανείας στους υπόγειους ταμειυτήρες.

Τέταρτον να προστατεύσει το υδάτινο περιβάλλον από τις ρυπάνσεις, από τις μολύνσεις, από τις εκπομπές και διαρροές των επικίνδυνων ουσιών.

Η σημαντικότερη πρώτη θέση των αρχών της Οδηγίας είναι βέβαια η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», αλλά ουσιωδέστερο είναι το στοιχείο της διαφύλαξης και της προστασίας.

Βασικά η υλοποίηση των στόχων της Οδηγίας προβλέπεται να γίνει σταδιακά:

- Στα πρώτα τρία χρόνια, από την ισχύ της πρέπει να γίνει ο προσδιορισμός της Αρχής άσκησης της διαχείρισης για κάθε λεκάνη απορροής.

- Στα δέκα χρόνια μετά την έναρξη, πρέπει να έχουν συνταχθεί τα σχέδια διαχείρισης για κάθε λεκάνη απορροής.

- Στα δέκα έξι χρόνια μετά την έναρξη ισχύος της Οδηγίας πρέπει «να έχει ικανοποιηθεί η απαίτηση για τη διατήρηση ή αποκατάσταση της καλής ποιότητας των επιφανειακών ή υπόγειων υδάτων».

Οι απαιτήσεις αυτές της Οδηγίας είναι εθνική ανάγκη να υλοποιηθούν με απόλυτο σεβασμό στις επόμενες γενιές. Γιατί το ζήτημα είναι πρωταρχικής σημασίας, όχι μόνο για την ποιότητα ζωής, που πρέπει αναντίρρητα να διασφαλίζεται, αλλά και για την ίδια την ζωή.

Για το σχεδιασμό, αλλά και την εφαρμογή του Προγράμματος πρέπει να συνεργασθούν όλοι οι φορείς, τόσο σε κεντρικό, όσο και σε περιφερειακό επίπεδο.

Όμως, η συμμετοχή των πολιτών στην πολιτική για το νερό, η ρεαλιστική τιμολόγηση, η δίκαιη κατανομή των πόρων, η ενοποίηση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, ίσως είναι τα πλέον κυρίαρχα ζητήματα, που πρέπει να αντιμετωπισθούν τα επόμενα χρόνια.

Το πρόβλημα για την γεωργία

Η διαχείριση των υδατικών πόρων, έχει ήδη αρχίσει να απασχολεί, έντονα τη χώρα μας. Αλλά θα είναι εντονότερο το πρόβλημα τα επόμενα χρόνια, γι' αυτό ακριβώς παρατηρείται ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή ενός συγκεκριμένου προγράμματος, στο οποίο πρέπει να πειθαρχήσουν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς.

Γιατί, η αυξημένη ζήτηση νερού, τόσο για τις αστικές, όσο για τις βιομηχανικές, αλλά και τις γεωργικές χρήσεις αυξάνει γεωμετρικά, ενώ παράλληλα η ρύπανση των υδροφόρων οριζόντων και οι κλιματικές αλλαγές δημιουργούν οξύτερα προβλήματα.

Το 85% της ετήσιας κατανάλωσης νερού στη χώρα μας απορροφάται από τη γεωργία. Έτσι, η μεγαλύτερη ευθύνη για την ορθολογική χρήση του νερού ανήκει στους φορείς σχεδίασης και υλοποίησης του προγράμματος του γεωργικού τομέα. Ακριβώς γι' αυτό ήδη σχεδιάζεται:

- Η αναζήτηση νέων πηγών νερού για άρδευση, με την εκμετάλλευση και αξιοποίηση υποθαλάσσιων και παράκτιων καρστικών πηγών. Έχουμε, άλλως τε, ιδιαίτερα σημαντικές καρστικές, υποθαλάσσιες, αλλά και παράκτιες λεκάνες, στη Μεσσηνιακή και Λακωνική Μάνη, στην παραλιακή Φωκίδα, στο Κιβέρι της Αργολίδας, στην Κρήτη, αλλά και σε άλλες περιοχές, που μπορούν να επιλύσουν πολλά προβλήματα αρδεύσεων.

- Ο εμπλουτισμός του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα και η προστασία των πηγών, που απειλούνται από κάθοδο της στάθμης, με την κατασκευή εγγειοβελτιωτικών έργων, με φράγματα στους χειμάρρους, με τεχνητές λίμνες και με γεωτρήσεις, που θα μεταφέρουν τα νερά της επιφάνειας στις υπόγειες λεκάνες.

- Η συντήρηση του αρδευτικού δικτύου, από το οποίο ακριβώς λόγω της παλαιότητάς του, υπάρχει απώλεια τουλάχιστον σε ποσοστό 30-40% της μεταφερόμενης ποσότητας νερού.

- Η επαναχρησιμοποίηση των επεξεργασμένων αστικών αποβλήτων για τις ανάγκες του πρασίνου και για τις χρήσεις, που δεν θα αφορούν ευαίσθητες καλλιέργειες.

- Η εγκατάσταση μονάδων αφαλάτωσης στις περιπτώσεις, που δεν υπάρχουν άλλες λύσεις και σε περιοχές, που μπορεί να αχρησιμοποιηθεί αιολική ή ηλιακή ενέργεια.

- Ο εμπλουτισμός με νερά επιφάνειας των υφάρμυρων υπογείων υδροφόρων οριζόντων είναι ιδιαίτερης σημασίας γιατί έτσι επιτυγχάνεται η υποχώρηση της στάθμης υφαλμύρωσης και η επαναλειτουργία της λεκάνης.

- Η διαχείριση των αποθεμάτων είναι ένα άλλο κρίσιμο ζήτημα, που αφορά και στα διασυνοριακά νερά των ποταμών Αξιού, Νέστου, Στρυμόνα, Έβρου, γιατί η ορθολογικότερη χρήση θα επιτρέψει το μεγαλύτερο αποτέλεσμα με τη μικρότερη δαπάνη και το ελάχιστο κόστος.

- Η εφαρμογή νέων, πρωτοποριακών μεθόδων άρδευσης ή χρησιμοποίησης συστημάτων «ολοκληρωμένης διαχείρισης», με τη βοήθεια και τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, ώστε να προσδιορίζονται με ακρίβεια οι απαιτούμενες ποσότητες των αναγκαίων αρδεύσεων.

Η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών σύμφωνα με τις τάσεις που επικρατούν, τόσο στα πλαίσια του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, όσο και στα πλαίσια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ίσως είναι μία ευκαιρία μίας νέας στρατηγικής και για την συλλογική διαχείριση των υδατικών πόρων.

Κωνσταντίνος ΓΕ. Αθανασόπουλος

Καθηγητής Τμήμ. Οικ., Περιφ. Ανάπτ. Παντείου
Πανεπιστ. Κοινων. Πολ. Επ. Αθηνών

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

**Τόμος Α΄
Δ΄ έκδοση**

Πρόλογος. Βιβλιογραφία. Περί δικαίου.
Βασικές αρχές οργάνωσης του Κράτους.
Η περιφερειακή διάσταση. Συνταγματικές
ρυθμίσεις, για την Τοπική Αυτοδιοίκηση

Η περιφερειακή ανάπτυξη. Περί
επένδυσης. Επένδυση και Διεθνείς
Οργανισμοί. Πολυμ. Συμφ. Επενδύσ..
Ρυθμίσεις άλλων Χωρών. Περί κινήτρων.

Ο προγραμματ. της ανάπτυξ..
Οργάνωση Υπηρεσ. ανάπτυξ..
Αναπτύξ. νομοθετήματ. περιόδων
1952-1968, 1968-1973, 1973-1974.
Προγράμματα Ανάπτυξης

Αθήναι, 2000

Κωνσταντίνος ΓΕ. Αθανασόπουλος

Καθηγητής Τμήμ. Οικ., Περιφ. Ανάπτ. Παντείου
Πανεπιστ. Κοινων. Πολ. Επ. Αθηνών

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

**Τόμος Β΄
Δ΄ έκδοση**

Πρόλογος
Βιβλιογραφία
Συνταγματικές ρυθμίσεις
για θέματα οικονομικής
δραστηριότητας
και
αναπτυξιακά νομοθετήματα
περιόδων
1974-1975
1975-1990
Προγράμματα Ανάπτυξης

Αθήναι, 2000

Η αντιμετώπιση της ρύπανσης

Η συνολική ποιότητα των ελληνικών νερών από πλευράς νιτρορύπανσης, αλλά και από άλλους επιβαρυντικούς παράγοντες, είναι ιδιαίτερα καλή, συγκριτικά με τις άλλες χώρες της Ευρώπης.

Όμως είναι αναγκαιότητα η εφαρμογή προγραμμάτων για την μείωση της νιτρορύπανσης των υπόγειων υδάτων. Και αυτά τα προγράμματα πρέπει να δεχθούμε, ότι παρά τις επί μέρους δυσκολίες και γραφειοκρατικές επιπλοκές, προωθούνται ικανοποιητικά, δεδομένου, ότι η ανταπόκριση των καλλιεργητών είναι σημαντική, αφού καταναλώνουν λιγότερα λιπάσματα.

Η Οδηγία-Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την υδατική πολιτική, αναντίρρητα δημιουργεί μία νέα πραγματικότητα για όλες τις χώρες.

Έτσι, τα Κράτη έχουν δεσμευτεί να ασκήσουν ενιαία στρατηγική στην διαχείριση των υδατικών πόρων, ώστε να διασφαλισθεί, τόσο ποιοτικά, όσο και ποσοτικά η βιωσιμότητα των αποθεμάτων.

Η εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών, η υποχρέωση του ορισμού «Αρχής Διαχείρισης των Υδατικών Πόρων», η κοστολόγηση της περαιτέρω επιδείνωσης και η προσεκτική παρακολούθηση τόσο ποσοτικά, όσο και ποιοτικά των υδατικών πόρων είναι οι σημαντικές υποχρεώσεις και ευθύνες.